

Jakub Kraciuk

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA JAKO DETERMINANTA NAPŁYWU BEZPOŚREDNICH INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH DO POLSKI

1. Wstęp

W gospodarce światowej coraz większego znaczenia nabierają bezpośrednie inwestycje zagraniczne (BIZ), podejmowane głównie przez globalne korporacje. Zagraniczni inwestorzy nieustannie poszukują nowych i atrakcyjnych rynków, by lokalizować tam własne inwestycje i w ten sposób umacniać swoją pozycję na arenie międzynarodowej. Inwestorzy na zglobalizowanym rynku coraz większą uwagę przywiązują do kosztów, dlatego opuszczają drogie kraje zachodnie i przenoszą się do krajów tańszych, m.in. do Europy Środkowo-Wschodniej. Państwa naszego regionu, w tym Polska, deklarują potrzebę przyciągnięcia BIZ i podejmują też różnego rodzaju działania wspierające inwestorów zagranicznych. Kraje zabiegające i konkurujące między sobą o inwestycje oferują inwestorom zagranicznym coraz większe ulgi i ułatwienia. Szczególnie intensywnie prowadzone są działania przyciągające inwestorów zagranicznych prowadzących działalność inwestycyjną w przetwórstwie przemysłowym. W strukturze napływu BIZ do Polski do końca 2005 r. przetwórstwo przemysłowe stanowiło ponad 36% całości inwestycji zagranicznych, przy czym największy udział w nim miały: sprzęt transportowy (18%) oraz artykuły spożywcze, napoje i tytoń (16%). W ostatnich latach udaje się przyciągać coraz więcej inwestorów z branży spożywczej. Jednocześnie w krajach przyciągających inwestorów zagranicznych, w tym w Polsce, istnieje wiele barier dla działalności inwestycyjnej.

Celem artykułu było ukazanie, jak inwestorzy zagraniczni postrzegają atrakcyjność Polski dla swoich inwestycji zagranicznych. W pracy przedstawiono wyniki badań czołowych międzynarodowych instytutów badawczych, dotyczących klimatu inwestycyjnego w Polsce.

2. Przyczyny transferu kapitału inwestycyjnego w skali międzynarodowej

Przez wiele wieków działalność przedsiębiorstw poza granicami kraju pochodzenia sprowadzała się w przeważającej części do eksportu i importu towarów. Prawdziwe ożywienie przepływu kapitału w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych nastąpiło w drugiej połowie XX w. Rosnące w skali świata strumienie kapitału inwestycyjnego, a wraz z nim innych czynników produkcji, wywołały ogromny wzrost zainteresowania tym zjawiskiem wśród ekonomistów, co przyczyniło się do powstania teorii próbujących wyjaśnić przyczyny transferu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w skali międzynarodowej. Wśród nich możemy wyróżnić m.in.: teorię przewag własnościowych, teorię eklektyczną Dunina, teorię internacjonalizacji czy też teorię lokalizacji.

Teoria lokalizacji w dużym stopniu wyjaśnia przyczyny ekspansji inwestorów zagranicznych na rynek Polski. Autorzy tej teorii, przyjmując założenie, że określone przedsiębiorstwa mają trwałą przewagę konkurencyjną, starali się wyjaśnić strukturę geograficzną ich ekspansji zagranicznej. Najbardziej znamienne są tu rozważania J.H. Dunninga (1973), A.M. Rugmana (1980) oraz P. Tescha (1980), uważanych za twórców **teorii lokalizacji BIZ** [Misala 1990, s. 231-232]. Warunkiem internacjonalizacji działalności jest optymalne połączenie przewagi własnościowej przedsiębiorstwa z przewagą lokalizacyjną kraju przyjmującego kapitał. Pierwszy czynnik pozwala odpowiedzieć na pytanie, kto i dlaczego podejmuje ekspansję zagranicą, drugi zaś – gdzie dokonuje się ekspansja. Według Dunninga przewagi lokalizacyjne kraju rynku docelowego determinują [Luc 2000, s. 17]:

- struktura przestrzenna rozmieszczenia czynników wytwórczych, produkcji i rynków zbytu,
- jakość i wydajność zasobów produkcyjnych oraz kształtowanie się cen produktów,
- koszty transportu i komunikacji,
- zakres i charakter interwencji państwa,
- klimat dla bezpośrednich inwestycji zagranicznych,
- stan infrastruktury gospodarczej, transportowej, instytucjonalnej itp.,
- dystans psychologiczny (bariery kulturowe, językowe),
- korzyści skali w dziedzinie badań i rozwoju oraz w sferze produkcji i zbytu.

3. Atrakcyjność inwestycyjna Polski

Inwestorzy zagraniczni wybiorą dany kraj, jeżeli będzie w nim właściwy klimat inwestycyjny. Przez klimat inwestycyjny rozumiemy całokształt uwarunkowań działalności zagranicznych inwestorów w danym regionie lub kraju. Wśród uwarunkowań wyróżnia się cztery rodzaje opisujące sytuację inwestycyjną danego kraju: ekonomiczne, polityczne, prawno-administracyjne oraz społeczne. Potrzeba stwo-

rzenia przyjaznego klimatu dla inwestycji zagranicznych wiąże się z poprawą konkurencyjności całej gospodarki, którą określają następujące czynniki: środowisko ekonomiczne kraju, polityka rządu, internacjonalizacja, sektor finansowy, infrastruktura ekonomiczna, kultura zarządzania, nauka i technika, a także jakość siły roboczej [Pakulska, Poniatowska-Jaksch 2004, s. 29].

We współczesnym świecie wyróżniają się kraje, które potrafią przyciągnąć, a następnie odpowiednio wykorzystać kapitał zagraniczny. Powoduje to szybszy rozwój tych państw, co z kolei pociąga za sobą powiększenie dobrobytu i zmniejszenie strefy ubóstwa. O sukcesie gospodarczym tych krajów decyduje odpowiedni potencjał atrakcyjności inwestycyjnej oraz właściwa polityka wobec inwestorów zagranicznych [Michałków 2004, s. 57]. Atrakcyjność inwestycyjną można rozumieć w kategoriach zdolności skłonienia inwestorów do wyboru regionu jako miejsca lokalizacji inwestycji [Kalinowski (red.) 2005, s. 9].

Coraz więcej inwestorów zagranicznych decyduje się na ulokowanie swojego kapitału w Polsce. Na atrakcyjność inwestycyjną Polski wskazuje jej pozycja w międzynarodowych rankingach wiarygodności inwestycyjnej i kredytowej. Międzynarodowe instytucje zajmujące się określaniem stopnia ryzyka inwestycyjnego biorą pod uwagę wiele czynników ekonomicznych i politycznych. Na ich podstawie podają rankingi poszczególnych krajów, będące dla inwestorów ważną informacją i niewątpliwie wpływające na ich decyzje [Sadowski (red.) 1999, s. 57].

W większości opublikowanych raportów oceniających kraje pod względem ich atrakcyjności jako miejsca lokowania BIZ, Polska jest oceniana jako jeden z bardziej atrakcyjnych dla inwestorów krajów na świecie [Mujżel i in. 2005, s. 145].

Firma Ernst & Young przeprowadziła w 2005 r. badania wśród 672 menedżerów firm działających w międzynarodowym biznesie [*E&Y Raport...* 2005, s. 27-28]. Z badań tych wynika, że Europa Środkowo-Wschodnia ma drugie miejsce, po Europie Zachodniej, w światowej skali atrakcyjności lokowania inwestycji zagranicznych dzięki głosom ponad połowy badanych (55%). Polska została wskazana aż przez 17% pytanych przedsiębiorców jako najatrakcyjniejsza lokalizacja dla nowych inwestycji, wyprzedzając trzy najatrakcyjniejsze dotąd kraje europejskie – Niemcy, Wielką Brytanię i Francję, co dało jej czwarte miejsce na świecie. Potencjalni inwestorzy pozytywnie ocenili dostępność gruntów pod inwestycje i koszty gruntów, chociaż ostatni wzrost cen z pewnością zmieniło o nich opinię inwestorów.

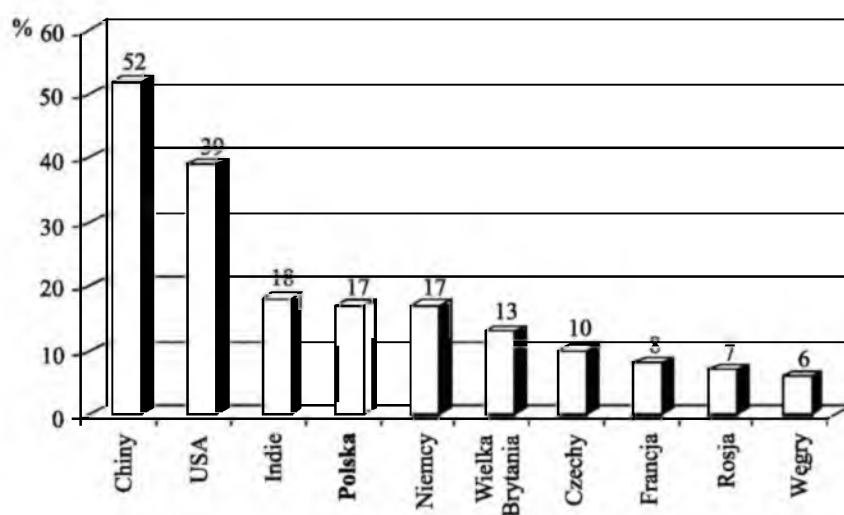
Polska ma również konkurencyjne koszty pracy. Według danych z 2003 r. koszty pracy w Polsce są niższe niż u naszych głównych konkurentów o inwestycje zagraniczne, z wyjątkiem Słowacji (tab. 1).

Wbrew powszechnej opinii pozapłacowe koszty pracy w Polsce są też niższe niż w porównywanych krajach, chociaż udział tych kosztów w kosztach pracy ogółem jest zdecydowanie wyższy niż w krajach Europy Zachodniej. Inwestorzy doceniają także potencjał wzrostu wydajności pracy - pod tym względem Polskę wyprzedza wyłącznie Wielka Brytania [PALiZ 2004].

Tabela 1. Koszty pracy w wybranych państwach UE. Godzinowe koszty pracy w przemyśle przetwórczym w 2003 r. w euro

Kraj	Koszty pracy (1+2)	Koszty pracy PL = 1,00	Płaca (1)	Pozapłacowy koszt pracy (2)	Stopa kosztów pozapłacowych (2/1)
Polska	3,26	1,00	2,06	1,20	58%
Czechy	4,3	1,32	2,35	1,95	83%
Węgry	4,04	1,24	2,28	1,76	77%
Słowacja	3,22	0,99	1,88	1,34	71%

Źródło: [Keine Verschneupause... 2004].

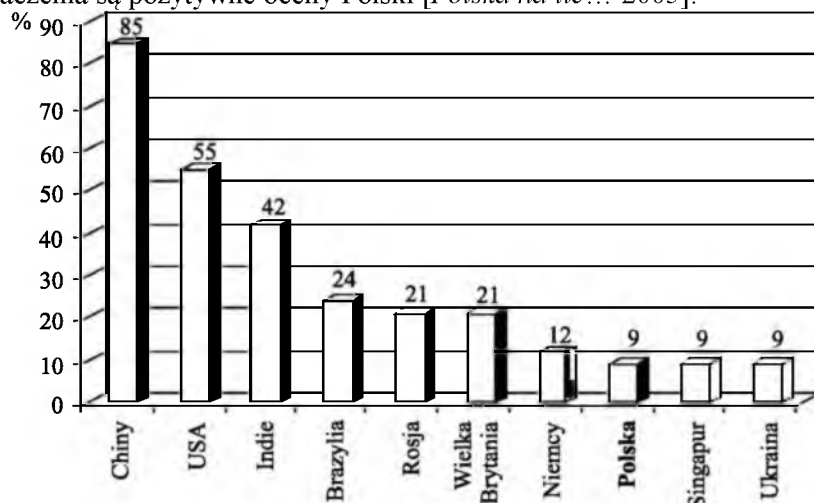
Rys. 1. Najatrakcyjniejsze inwestycyjnie kraje świata w 2005 r. według firmy Ernst & Young (łącznie powyżej 100% – 3 kraje do wyboru)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [E&Y Raport ... 2005].

Z raportu przygotowanego przez Konferencję Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) wynika, że większość ekspertów korporacji transnarodowych w zakresie lokalizacji inwestycji lokuje Polskę na liście najczęściej wymienianych krajów z pozytywnymi perspektywami napływu BIZ. Polskę, jako miejsce dogodne dla inwestycji, jest ósmym najbardziej atrakcyjnym krajem na świecie do prowadzenia działalności biznesowej. W przypadku lokalizacji dla działalności badawczo-rozwojowej Polska w 2004 r. okazała się najlepsza w regionie.

Raport UNCTAD wskazuje na atrakcyjność krajów, postrzeganą przez osoby zajmujące się doradztwem w zakresie lokalizacji BIZ. Są to osoby, których opinie

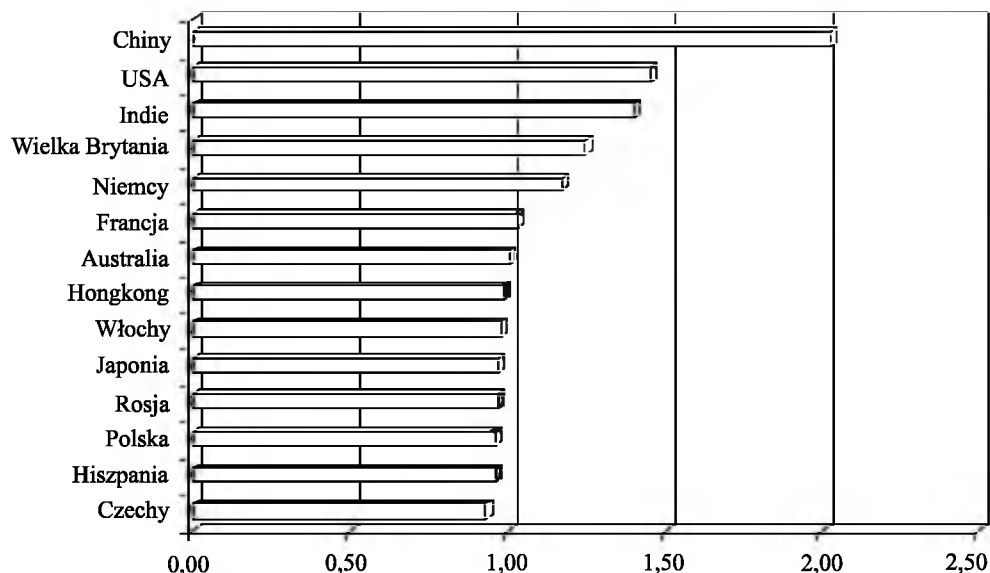
mogą przełożyć się w dużym stopniu na rzeczywiste działania firm, dlatego też nie bez znaczenia są pozytywne oceny Polski [Polska na tle... 2005].

Rys. 2. Najatrakcyjniejsze kraje pod względem napływu BIZ w 2004 r. według UNCTAD
Źródło: UNCTAD „World Investment Report 2005”.

Na dużą atrakcyjność inwestycyjną Polski wskazują wyniki badań firmy konsultingowej A.T. Kearney, która od 1998 r. ankietuje prezesów, dyrektorów finansowych i innych przedstawicieli kadry kierowniczej w firmach z listy Global 1000.

Na firmy te przypada ok. 70% światowych BIZ. Szefowie tych firm wyrażają opinię na temat atrakcyjności inwestycyjnej 60 krajów, w których lokowane jest 90%

Rys. 3. Wskaźnik zaufania FDI (*Confidence Index*) według A.T. Kearney 2004

Źródło: opracowanie własne na podstawie [FDI... 2004].

światowych BIZ. Są to państwa, w których warunki najbardziej sprzyjają bezpośrednim inwestycjom zagranicznym [Michałków 2003, s. 89]. W badaniu A.T. Kearney Polska zajęła 12. miejsce spośród wszystkich badanych krajów [Olesiński 2004].

Polska zajęła też wysokie, piąte miejsce w ogłoszonym rankingu krajów, które duże międzynarodowe korporacje uznają za atrakcyjne z punktu widzenia kosztów działania, dostępności wykwalifikowanej siły roboczej oraz klimatu dla inwestycji. Ranking został opublikowany przez brytyjski ośrodek badawczy Economist Intelligence Unit (EIU). Oparty został na ocenie 9 kryteriów, m. in.: rynkowej regulacji, systemu podatkowego, ustawodawstwa rynku pracy, poziomu wykwalifikowania siły roboczej oraz infrastruktury. EIU wysoko oceniła kwalifikacje techniczne oraz językowe pracowników w Polsce. Dodatkowo autorzy raportu zaznaczyli, że wiele międzynarodowych korporacji przyciąga do Polski wykwalifikowanych polskojęzycznych menedżerów z bogatym doświadczeniem w pracy za granicą. Według rankingu EIU Polskę wyprzedzają spośród krajów regionu tylko Czechy, natomiast oprócz nich: Indie, Chiny i Singapur. Za Polską znalazły się: Węgry (8. miejsce), Tajlandia (10. miejsce), Malezja (11. miejsce), Słowacja (12. miejsce), Bułgaria (13. miejsce) i Rumunia (14. miejsce) [*Polska coraz lepiej...* 2006].

Odnosząc się do powyższych rankingów, można przedstawić silne i słabe strony naszego kraju jako miejsca przyciągania zagranicznych inwestorów. Mocnymi stronami Polski są: wysoki wzrost gospodarczy, niski poziom inflacji, stosunkowo niski poziom kosztów pracy, wzrastający eksport, niezłe zaawansowanie technologiczne, ulgi dla zagranicznych inwestorów, obecność specjalnych stref ekonomicznych. Słabymi stronami polskiej gospodarki są: otoczenie biznesowe dla działalności przedsiębiorstw, jakość instytucji publicznych, infrastruktura, niestabilność systemu finansów publicznych, wysokie bezrobocie.

4. Podsumowanie

Bezpośrednie inwestycje zagraniczne to bez wątpienia jeden z podstawowych czynników rozwoju gospodarczego. Napływ kapitału, tworzenie nowych miejsc pracy, wzrost konkurencyjności, wprowadzenie nowych technologii czy większy eksport to tylko niektóre z korzyści. Wiele krajów, w tym szczególnie kraje nowej UE, rywalizuje między sobą w wyścigu o inwestycje zagraniczne.

Kluczem do zwiększenia napływu inwestycji zagranicznych do Polski jest przeprowadzenie niezbędnych zmian w dotychczasowej polityce wobec BIZ. Szczególnie istotny jest problem promocji kraju wśród inwestorów zagranicznych, a także udostępnianie im gruntów do prowadzenia inwestycji typu *green field*. Powodzenie w przyciąganiu inwestycji zagranicznych do Polski zależy ponadto od systemu podatkowego, od stabilnych i przejrzystych przepisów prawnych oraz od dobrej administracji i stabilizacji politycznej. Nie powinno się natomiast rozwijać zachęt rządo-

wych oraz instrumentów wspierania inwestycji zagranicznych, ponieważ taka polityka prowadzi do dyskryminacji inwestorów krajowych.

Literatura

- Kalinowski T. (red.), *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2005*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2005.
- Keine Verschonungspause Argumente zu Unternehmensfragen*, „Deutschland in Zahlen, Nr. 10/Oktober 2004.
- Luc S., *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie a przekształcenia strukturalne w przemyśle polskim*, Monografie i Opracowania nr 475, SGH, Warszawa 2000.
- Michałków I., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce w dobie globalizacji*, WSE, Warszawa 2003.
- Michałków I., *Kapitał zagraniczny. Wyzwania i szanse*, WSE, Warszawa 2004.
- Misala J., *Teorie międzynarodowej wymiany gospodarczej*, PWN, Warszawa 1990.
- Mujżel J., Sadowski Z., Mączyńska E., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce. Efekty i zagrożenia*, Rada Strategii Społeczno-Gospodarczej przy Radzie Ministrów, Warszawa 2005.
- Pakulska T., Poniatowska-Jaksch M., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Europie Środkowo-Wschodniej. Koncentracja Kapitału zagranicznego w Polsce*, SGH, Warszawa 2004.
- Sadowski Z. (red.), *Kapitał zagraniczny w Polsce. Warunki działania*, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1999.
- UNCTAD, „Word Investment Report”.

Źródła internetowe

- E&Y, Raport: Atrakcyjność inwestycyjna Europy 2005* [http://webapp01.ey.com.pl/EYP/WEB/ey-com_download.nsf/resources/Attractiveness%20of%20Europe%20Survey%202005_pl/\\$FILE/attractiveness%20of%20Europe%202005_pl.pdf](http://webapp01.ey.com.pl/EYP/WEB/ey-com_download.nsf/resources/Attractiveness%20of%20Europe%20Survey%202005_pl/$FILE/attractiveness%20of%20Europe%202005_pl.pdf)
- FDI Confidence Index*, A.T. Kearney 2004, http://www.atkearney.com/shared_res/pdf/FDICIOct2004_S.pdf.
- Olesiński R., *A.T. Kearney o inwestycjach zagranicznych*, Gazeta Prawna Nr 204, 18 października 2004 <http://www.gazetaprawna.pl/index.php?action=showNews&dok=1313.28.7.2.13.1.0.3.htm>
- PAliIZ, 2005, http://paiz.gov.pl/nawosci/?id_news=547&lang_id=2
- Polska coraz lepiej postrzegana za granicą*, http://www.turinfo.pl/p/ak_id,13217,,kampania_reklamowa,spot,promocja,wizerunek_polski,miroslaw_a_boruc,instytut.html
- Polska na tle świata – Wnioski z raportu UNCTAD*, World Investment Report 2005, <http://www.unic.un.org.pl/wir/PAliIZ-%20Unctad%20-%2029.09.2005%20ver5%20pl.ppt>.

INVESTMENT ATTRACTIVENESS AS A DETERMINANT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENTS' INFLOW TO POLAND

Summary

Globalization processes taking place all over the world cause that investors look for a place for conducting their investment activity in various countries. As research results of different international institutes show, Poland has become an attractive country for foreign investors who place here their investments, moving them from developed countries. In the paper there was presented a place of Poland in rankings of its attractiveness for foreign investors as well as strengths and weaknesses of our country as a place attracting foreign investors. There were also pointed out the most important

activities which should be taken up in order to draw more investors and foreign investments to our country.